

פְּרִישֵׁת

חַיֵּי שֵׁרָה

כל הזכויות שמורות

מותר להעתיק ולצלם ללא מטרות רווח

תלמוד תורה מורשה ירושלים

ת.ד. 34055 ירושלים 91340

תִּכּוֹן הָעֲנִיּוֹת

פרק כג

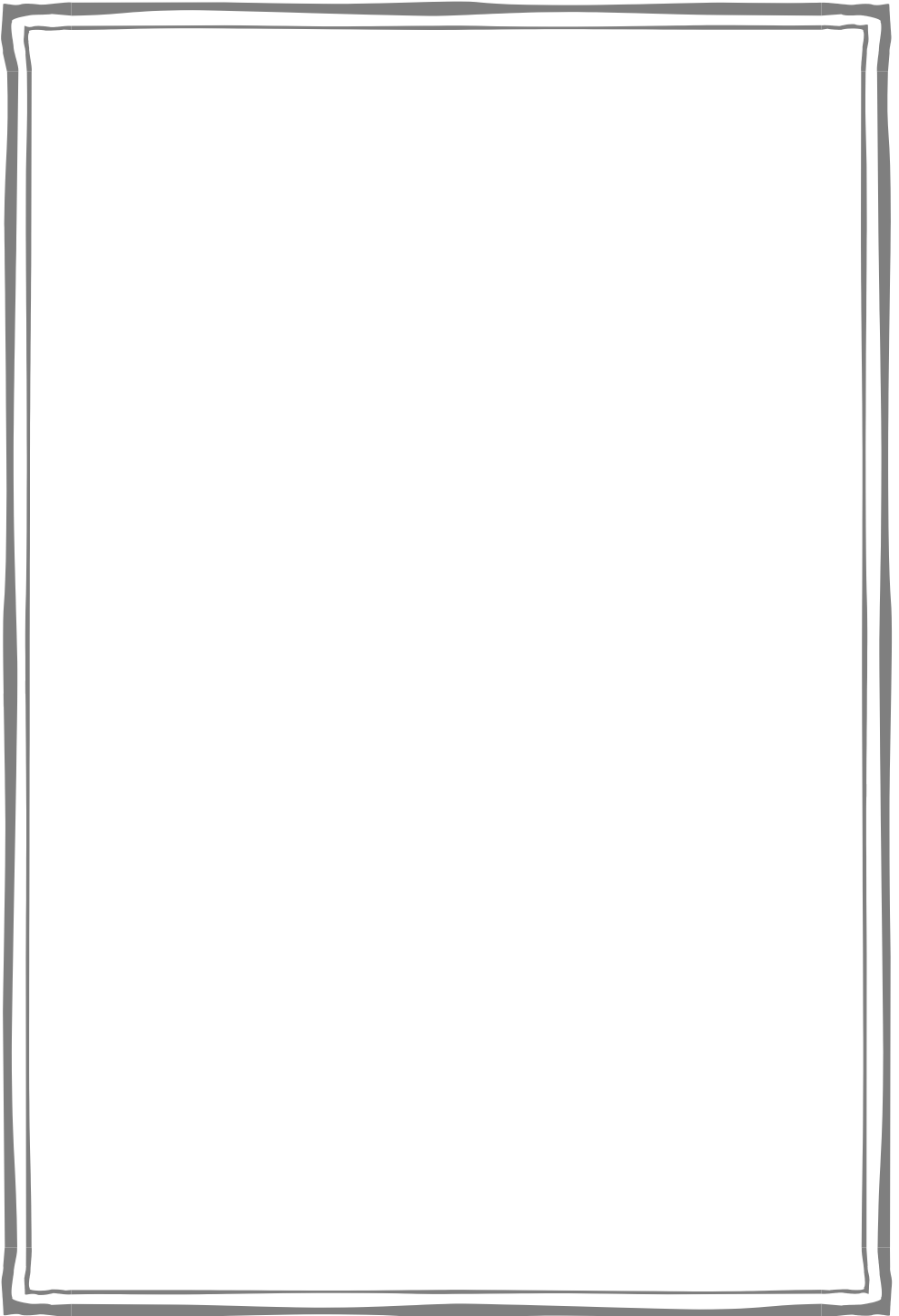
7 מות שָׂרָה וְקְבוּרָתָהּ

פרק כד

21 שְׁלִיחַת הָעֶבֶד לְהַבְיִיא אִשָּׁה לְיִצְחָק

פרק כה

51 הַשָּׂנִים הָאַחֲרוֹנוֹת בְּחַיֵּי אַבְרָהָם

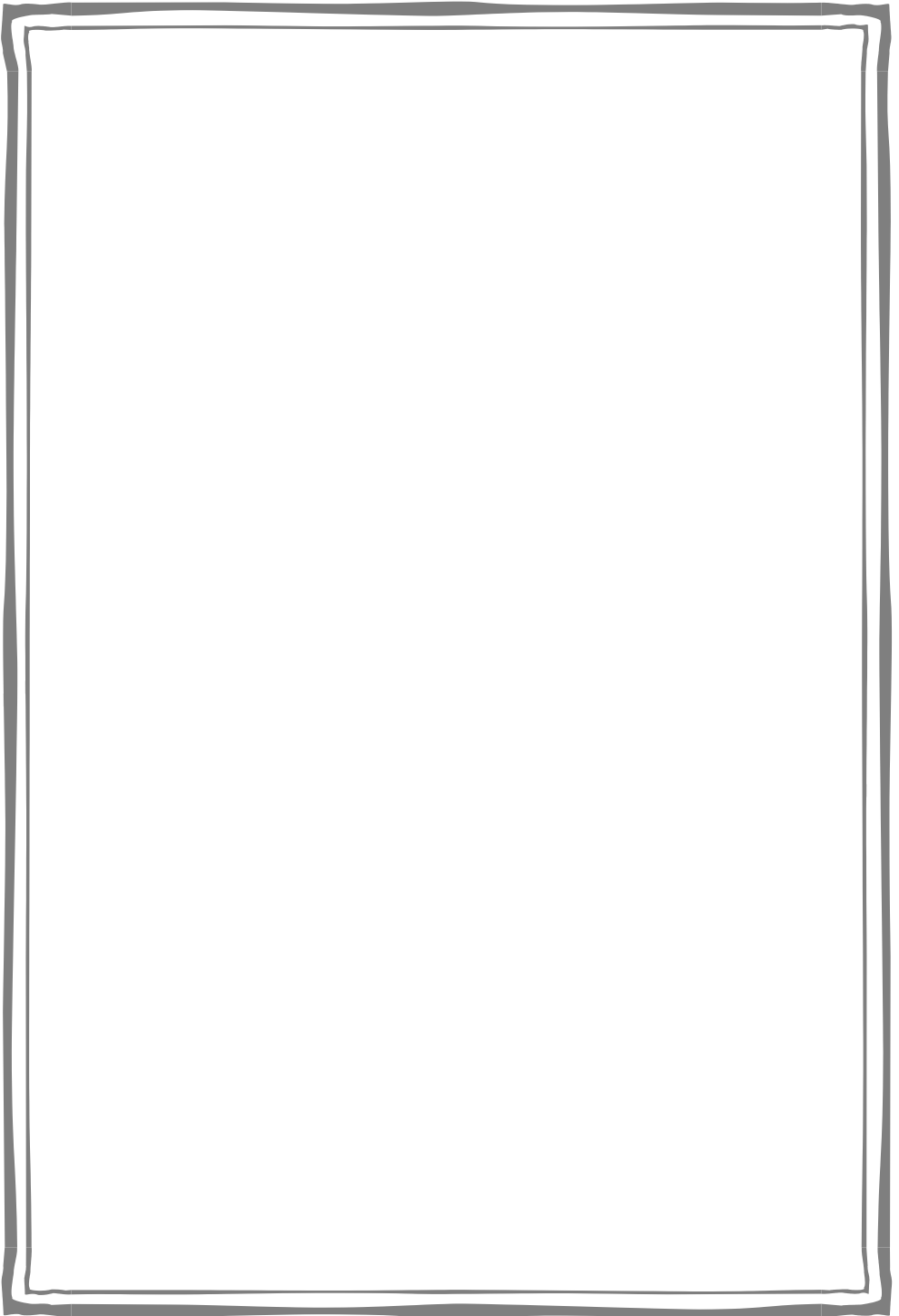

פרק כג

מות שָׂרָה

וְקַבְרֶתָהּ

פְּרֻשֵׁת חַיֵּי שָׂרָה

מֵוֶת שָׂרָה וְקִבּוּרָתָהּ

(פְּרָק כג)

”וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה

וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים” (פְּסוּק א)

שָׂרָה אִמְנוּ חַיֵּיהָ שָׁנִים רַבּוֹת, הִיא הָיְתָה צְדִיקָת וַיִּרְאֵת
ה' וּבֵינָן כָּל הַנָּשִׁים לֹא נִמְצְאוּ אִשֶׁת חַיִל כְּמוֹתָהּ.

בְּכָל שָׁנוֹת חַיֵּיהָ לֹא חָטְאוּ וְעָשְׂתָה רַק מַעֲשִׂים טוֹבִים.

טוֹב לְבָהּ הָיָה לְפָלֵא, אָהֳלָהּ הָיָה פְּתוּחַ לְכָל עוֹבֵר דֶּרֶךְ,
בְּשִׂמְחָה וּבְזִרְיוֹת הַכִּינָה אֶכָּל רַב וְאָפְתָה עוֹגוֹת רַבּוֹת,
וְאִף כְּשֶׁהָיְתָה זְקֵנָה הִמְשִׁיכָה לְהִיטִיב עִם הָאוֹרְחִים.

מִשְׂרָאָתָהּ שָׁלֵא נוֹלְדִים לָהּ יְלָדִים, דָּאָגָה בְּעֶצְמָה לְתַת
לְאִבְרָהָם אֶת הַגֶּר שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה.

צְנוּעָה הָיְתָה וְכָל מַעֲשִׂיהָ הַטוֹבִים עָשְׂתָה בְּהִסְתָּר בְּתוֹךְ
הָאֹהֶל. הִיא לְמַדָּה נָשִׁים רַבּוֹת לְעֵבֹד אֶת ה', לְהִתְפַּלֵּל
אֵלָיו וּלְעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים.

כְּשֶׁנוֹלֵד יִצְחָק בְּנֵהּ, דָּאָגָה לּוֹ וְהִרְחִיקָה מִמֶּנּוּ אֶת
יִשְׁמַעֵאל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְמַד אוֹתוֹ מַעֲשִׂים רָעִים.

שִׁתְּפָה מְלֵאָה הִיְתָה בְּכָל דְּרָכָיו שֶׁל אַבְרָהָם. יַחַד הֵם
עָזְבוּ אֶת אֶרֶץ מוֹלְדֵתָם עַל פִּי צְוֵי ה', יַחַד קָבְלוּ אֶת
אוֹרְחֵיהֶם הָרַבִּים בְּבִרְכָה, וַיַּחַד לְמַדּוּ אֶת בְּנֵי הָאָדָם
לִירֵא אֶת ה' וּלְעַבְדּוֹ.

אִשָּׁה נְאֻמָּנָה הִיְתָה וְהִכְנִיסָה אֶת עֲצָמָהּ בְּסִכְנָהּ בְּאֶמְרָה
עַל אַבְרָהָם "אֲחִי הוּא", כְּדֵי לְהַצִּילוֹ.

לְכַבּוֹדָהּ עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נְסִים גְּדוֹלִים, בְּהִבְיֹאוֹ
נִגְעִים בְּבֵית פְּרַעֲה וְאֲבִימֶלֶךְ כְּדֵי לְהַצִּילָה.

בְּאֶהְלָה הִתְקַיְמוּ נְסִים בְּכָל עֵת, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
זְכוּרָנָם לְבִרְכָה:

"כָּל זְמַן שֶׁשָּׂרָה קִיַּמַת הָיָה נֹר דְּלוּק מֵעֶרְב שַׁבָּת
לְעֶרְב שַׁבָּת וּבִרְכָה מְצוּיָה בְּעֵסָה וְעֹנֵן קָשׁוּר עַל
הָאֹהֶל, וּמִשְׁמַתָּה פְּסָקוּ".

הַגְּדוֹל שֶׁבְּנְסִים הָיָה הַלְּדֹת יִצְחָק בְּהִיוֹתָהּ בְּגִיל תְּשׁוּעִים.

בְּכֵךְ קָיָם ה' אֶת הַבְּטָחָתוֹ לָתֵת בֶּן לְאַבְרָהָם מִשָּׂרָה
אִשְׁתּוֹ. רַק מִשְׁנֵייהֶם יֵצֵא הַגְּדוֹל שֶׁאֲתוֹ פָּרַת ה'
בְּרִית לְהִיוֹת לוֹ לְאֱלֹקִים לְדוֹרוֹת עוֹלָם.

”וּתְמַת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע” (פְּסוּק א)

אבל גדול ירד על בית אברהם משנפטרה שרה אמנו, האשה הטובה והצדקת שהכל אהבוהּ וכבדוהּ.

כאשר נודע בעיר דבר מותה של שרה, כל אנשי חברון הפסיקו את עבודתם, נעלו את דלתות חנויותיהם ובאו ללונה. וכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה:

”בְּלוֹ בָטְלוּ מִמְּלֶאכֶתָּן וּבָאוּ לְגַמַּל חֶסֶד לְשָׂרָה”.

📖 ”בטלו” - הפסיקו. ”לגמל חסד” - לעשות טובה.

מדוע הצטערו בני חת כשמתה שרה?

מפני שרבים מהם נהגו מהכנסת האורחים של שרה ואף למדו ממנה יראת ה' ומעשים טובים.

”וַיבֹּא אַבְרָהָם לְסַפֵּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ”

📖 ”לספד” - לספר על המעשים הטובים של הנפטר.

אברהם אבינו בא לספד לשרה לפני כל אנשי העיר שנאספו ללונה. הוא ספר לכלם על טוב לבה, יראת ה' שלה, צניעותה, חכמתה, והנסים שעשה ה' לכבודה.

”וַיִּקָּם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ”

וידבר אל בני חת לאמר” (פְּסוּק ב)

אף שאברהם לא בקש טובות מבני אדם, כִּאֵן שְׁנָה
מִדְּרָכּוֹ וּבְקֶשׁ חֲלֻקַּת אֲדָמָה בְּשִׁבִיל קְבוּרַת אִשְׁתּוֹ
הִאֱהוּבָה.

וְכֵן בְּקֶשׁ:

”גַּר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אַחֲזַת קֶבֶר עִמָּכֶם

וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְּפָנָי” (פְּסוּק ד)

📖 **”אַחֲזֵה”** - חֲלֻקַּת אֲדָמָה קְנִיָּה לְתַמִּיד.

אַבְרָהָם בָּא מֵאַרְצָא אַחֲרַת וְלִכְּן לֹא יָרַשׁ מְאֻבוֹתָיו חֲלֻקַּת
אֲדָמָה לְקְבוּרָה בְּאַרְצָא כְּנַעַן, כְּפִי שֶׁקָּבְלוּ בְּנֵי הָעִיר
הַקְּבוּעִים מְאֻבוֹתֵיהֶם. מִשּׁוּם כֵּן בְּקֶשׁ אַבְרָהָם מִבְּנֵי חַת
שִׁיתָנוּ לוֹ חֲלֻקַּת אֲדָמָה, שְׂבָה יוּכַל לְקַבֵּר אֶת שָׂרָה.

בְּמִלָּה ”תוֹשֵׁב” רָמַז אַבְרָהָם לְבְּנֵי חַת שֶׁמְגִיעָה לוֹ
אֲדָמָה מִכִּיּוֹן שֶׁהָ נָתַן לוֹ אֶת הָאַרְצָא הַזֹּאת לְנַחֲלָה.

מָה הִיְתָה תְּגוּבַת בְּנֵי חַת לְבִקְשָׁתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם ?

נְאֻמֵּר:

”שְׁמַעְנוּ אֲדָנָי נְשִׂיא אֱלֹקִים אֶתָּה בְּתוֹכֵנוּ

בְּמִבְחָר קְבַרֵּינוּ קֶבֶר אֶת מִתְּדָ” (פְּסוּק ו)

📖 **”מִבְחָר”** - הַטִּיב בְּיֹתֵר.

בני חת כבדו מאוד את אברהם וקראו לו "נשיא אלקים". הם הציעו לו את המקום המבוקר ביותר שירצה, והתייחסו אליו כמו מלך שהכל שלו.

בני חת כבדו את אברהם מפני שהכניס אותם לאהלו, האכילם, השקם ולמדם יראת ה'.

בכך התקימה הבטחת ה' לאברהם - "ואגדלה שמך".

"ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת" (פסוק ז)

אברהם רצה להודות לבני חת על דבריהם ולכן השתחנה להם.

אברהם ידע שבשדהו של עפרון ישנה מערה מיחדת, ולכן בקש:

"ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו..." (פסוק ט)

בגלל אהבתו הגדולה של אברהם לשרה, הוא רצה לקברה במקום המבוקר ביותר - במערת המכפלה - מערה חשובה, מכבדת וקדושה.

מפני מה היתה המערה חשובה כל כך ?

חכמינו זכרונם לברכה למדו אותנו שבמערת המכפלה היו קבורים אדם הראשון וחוה.

"בכסף מלא יתננה לי..."

אֲבָרְהֶם אָמַר לְבְנֵי חַת שֶׁהוּא מוֹכֵן לְשֵׁלֶם עֲבוּר הַמַּעֲרָה
תְּשִׁלוּם מְלֵא.

מָה עָנָה עֶפְרוֹן לְאַבְרָהָם?

נֶאֱמַר:

”לֹא אֲדַנִּי שְׁמַעֲנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ...” (פְּסוּק יא)

עֶפְרוֹן עָשָׂה אֶת עֲצוּמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא אֵינוֹ מְעַנֵּן בַּכֶּסֶף
וְאָמַר שֶׁהוּא מוֹכֵן לְתֵת לְאַבְרָהָם אֶת הַמַּעֲרָה בְּמַתָּנָה.

”וַיֹּדְבַר אֶל עֶפְרוֹן... נָתַתִּי כֶסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי...”

אֲבָרְהֶם לֹא הֵיָה מוֹכֵן לְקַבֵּל אֶת הַשָּׂדֶה בְּמַתָּנָה.

הוּא רָצָה לְשַׁלֵּם כֶּסֶף כְּדֵי שְׁמַקּוּם קְבוּרַת אִשְׁתּוֹ הַיְקָרָה
יִשְׂאָר בְּיַד בְּנָיו וּבְנֵי בְנָיו עַד עוֹלָם, וְאִם אֶחָד לֹא יוֹכֵל
לְטַעַן שׁוֹם טַעֲנָה שֶׁהָאֲדָמָה שִׁיכָת לּוֹ.

”אֲדַנִּי שְׁמַעֲנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף

בֵּינִי וּבֵינְךָ מָה הִיא...” (פְּסוּק טו)

עֶפְרוֹן שׁוֹב דָּבַר כְּאֵלוֹ הוּא אָדָם נְדִיב, וְאָמַר שֶׁאִם
שֶׁהַמַּעֲרָה שְׁנֵה אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף - סְכוּם גְּדוֹל
מְאוֹד - הוּא מוֹתֵר עַל הַכֶּסֶף מִכִּיּוֹן שֶׁהוּא וְאַבְרָהָם
יִדְדִים.

האם באמת התכונן עפרון לנתר על התשלום עבור המערה?

עפרון לא חשב לתת לאברהם את השדה במתנה, הוא אמר זאת רק כדי לפאר את עצמו ולהראות לכל בני העיר שהוא אדם נדיב.

גם הסכום שאמר היה סכום גדול בהרבה ממה שהיתה המערה שנה.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

”עפרון אמר הרבה, ואפלו מעט לא עשה”.

אברהם לא הסכים בשום אופן לקבל את השדה במתנה, הוא נתן לעפרון את כל הסכום שבקש. וכך נאמר:

”וישמע אברהם אל עפרון

וישקל אברהם לעפרן את הכסף...”

ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר” (פסוק ט)

אברהם נתן לעפרון שקלים גדולים מכסף טהור שהיו יקרים מאוד ומתקבלים בכל מדינה.

נפלאה היתה אהבתו של אברהם לשרה, לכבודה היה מוכן לשלם כסף רב.

אֲבָרְהֶם שְׂמֵחַ לְשֵׁלֶם כֶּסֶף כִּי רַב גַּם בְּגִלְלֵי אֲהַבְתּוּ
הַגְדוּלָה לְאַרְצָן יִשְׂרָאֵל, הָאֲרָץ שֶׁהִי הִבְטִיחַ לְתֵת לּוֹ
וּלְזָרְעוֹ.

”וַיִּקָּם שָׂדֵה עֶפְרוֹן...”

הַשָּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ...

לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי חַת

בְּכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ” (פְּסוּקִים יז-יח)

📖 ”וַיִּקָּם” - קָם, עָבַר מֵרְשׁוּת לְרְשׁוּת.

אֲבָרְהֶם רָצָה שְׂמֵקוֹם קְבוּרָתָהּ שֶׁל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ יִשְׂאָר
בְּיַד בְּנָיו לְעוֹלָם וּלְכֵן קָנָה אֶת הַשָּׂדֵה בְּפָנָיו כָּל בְּנֵי חַת,
כְּדֵי שְׂפָלֶם יֵרְאוּ וְאִף אֶחָד לֹא יוּכַל לְטַעַן בְּעַתִּיד
שְׂמֵקוֹם זֶה אֵינוֹ שֵׁיךְ לְאַבְרָהָם וּלְבָנָיו.

וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה:

”שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת אֵין אוֹמוֹת הָעוֹלָם יְכוּלִים לְהוֹנוֹת
אֶת יִשְׂרָאֵל, לֹמְרִי: יְגוּלִים הֵם בְּיַדְכֶם, וְאֵלוֹ הֵן:
מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה [בְּחֶבְרוֹן], בֵּית הַמִּקְדָּשׁ [הַר הַבַּיִת],
וּקְבוּרַתוֹ שֶׁל יוֹסֵף [בְּשֶׁכֶם].”

📖 ”לְהוֹנוֹת” - לְרַמּוֹת.

מִי קָנָה מְקוֹמוֹת אֵלוֹ?

את מערת המכפלה קנה אברהם,
את מקום קבורתו של יוסף קנה יעקב,
ואת מקומו של בית המקדש קנה דוד המלך.
"ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו
אל מערת שדה המכפלה" (פסוק יט)

לאחר ששלים כסף מלא וקבל את השדה, יכול היה
אברהם לגמל חסד אחרון עם שרה ולקברה במקום
מכבד וקדוש.

באורי מלים

אם יש את נפשכם - אם אתם רוצים	📖	לספד - לספר מעשיו הטובים של הנפטר	📖
פגעו - בקשו	📖	אחזה - חלקת אדמה	📖
בכסף מלא - במחיר מלא	📖	אחזת קבר - אדמה שמי' עדת לקבורה	📖
ויען - ענה	📖	מבחר - הטוב ביותר	📖
לו - הלואי	📖	יכלה - ימנע, ל' א' יתן	📖

מקורות לפרק כג

פסוק א: לא היתה אשת חיל כשרה - על פי מדרש תנחומא (ד):
"התחיל אברהם לבכות עליה ולומר: 'אשת חיל מי ימצא'".

ובצרוור המור: "לפי שהיתה שרה גברת על כל הנשים, כתב מיתתה באורך, להזכיר שניה ומקום הפטירה ואיך עשו לה כבוד במותה, כאילו היתה אם כל חי... וזה להורות מעלת שרה מכל הנשים".

שרה לא חטאה - רש"י: "מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין, אף בת ק' בלא חטא".

שרה לימדה את הנשים יראת ה' - רש"י (יב, ה): "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים".

צניעותה של שרה - רש"י (יח, ט): "הנה באהל - צנועה היא".

הנסים שהיו באוהל - רש"י (כד, סז): "שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, ברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל".

פסוק ב: ביאת אברהם מן העיר - רד"ק: "בא מן החוץ, כי לא היה עמה בבית בעת מיתתה".

בני חת בטלו מלאכתם - רש"י (לפסוק י): "לכל באי שער עירו - כולן בטלו ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה".

אברהם מספיד את שרה - על פי מדרש תנחומא (ד).

פסוק ד: בקשת אברהם לאחוזת קבר מפני שהיה גר - רשב"ם: "מארץ נכריה באתי לגור כאן ונתישבתי עמכם, לכן אין לי מקום קבורת אבות הנה".

פסוק ו: הכבוד שרששו בני חת לאברהם - רמב"ן: "וענו אותו - אינך נחשב בעינינו כגר ותושב, אבל אתה מלך, המליכך האלקים עלינו ואנחנו ואדמתנו עבדים לך, תקח כל בית הקברות שתחפוץ בו וקבור מתך שם, ויהיה לך לאחוזת קבר לעולם".

התקיימות הבטחת "ואגדלה שמך" - רמב"ן: "ונכתבה זאת הפרשה להודיע חסדי ה' עם אברהם, שהיה נשיא אלקים בארץ אשר בא לגור שם, והיה יחיד, וכל העם קוראין לו - 'אדוני', וגם בחייו קיים לו - 'ואגדלה שמך והיה ברכה'".

פסוק ז: השתחוויית אברהם לבני חת כאות תודה - רד"ק: "ויקם אברהם וישתחו - קם על רגליו וכפף להם ראשו דרך הודאה ושבח על הדבר הטוב שענו לו".

פסוק ט: במערת המכפלה נקברו אדם וחווה - מסכת ערובין (נג ע"א): "קרית הארבע - ארבעה זוגות - אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה".

פסוק יא: עפרון אמר הרבה ואפילו מעט לא עשה - בבא מציעא (פז ע"א) ורש"י על פסוק טז.

פסוק טז: אהבתו הגדולה של אברהם לשרה - עקדת יצחק: "שיעור ההשתדלות החרוץ אשר עשה אבינו הזקן לכבוד אשתו הצדקת החביבה

עליו כגופו עצמו, ולא רצה שיפריד המוות ביניהם כמו שלא ירצה האדם ליחלק וליקבר בשני מקומות”.

חזקתם של ישראל על שלושת המקומות - בראשית רבה (עט, ז):
שלושה מקומות אין אומות העולם יכולים להונות [לצער] את ישראל
לומר 'גזולים הם בידכם', ואלו הן: מערת המכפלה, בית המקדש,
וקבורתו של יוסף”.

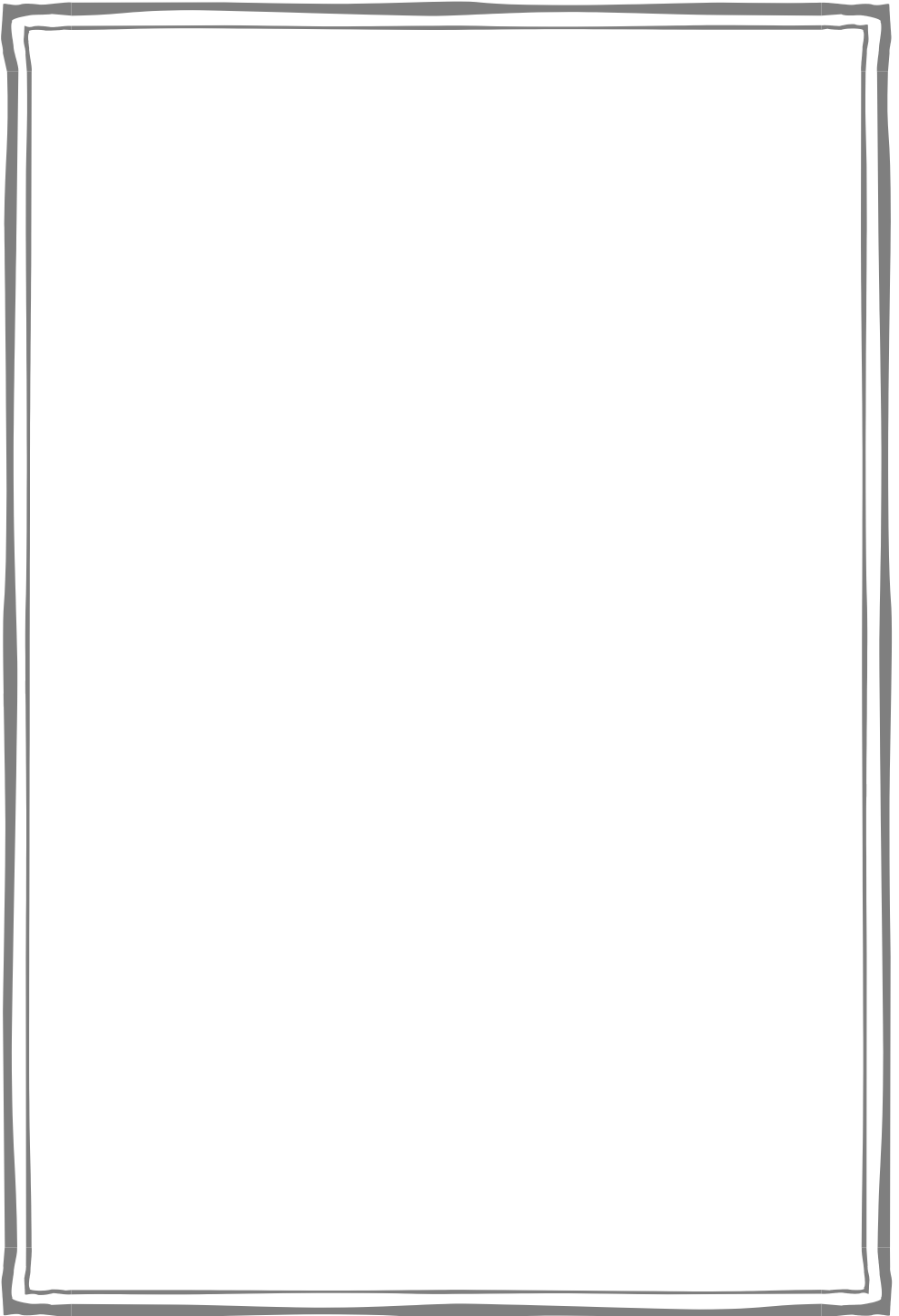
פסוק יח: הקנין נעשה בפני כל בני חת, כדי שלא יוכלו לערער לעולם -
עקדת יצחק: “בכאן נתבארה כוונתו בבקשו לאותו פומבי, שהיה לקיים
דבר המכירה, ולסלק מעליה כל ערעור וטענה המתרגשות לבא, אם
מפאת [מצד] היחיד, ואם מפאת הרבים, בשום זמן”.

פרק כד

שְׁלִיחַת הָעֶבֶד

לְהַבִּיאַ אִשָּׁה לְיִצְחָק

שְׁלִיחַת הָעֶבֶד לְהֵבִיא אִשָּׁה לְיִצְחָק

(פָּרָק כַּד)

”וְאִבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים

וְהָ בָרַךְ אֶת אִבְרָהָם בְּכָל” (פְּסוּק א)

ה' אָהַב אֶת אִבְרָהָם מְאֹד וּבָרַךְ אוֹתוֹ בְּכָל: בְּאֶרֶץ יָמִים, בְּעֶשֶׂר וּבְכַבֹּד, וּבְעֶקֶר בָּרַךְ אוֹתוֹ בְּבֶן שְׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ וְעוֹבֵד אֶת ה' בְּכָל לְבוֹ.

אִבְרָהָם רָצָה מְאֹד שְׁכַנּוּ יִצְחָק יִשָּׂא אִשָּׁה וַיֻּלֵּד בָּנִים, וּמֵהֶם יֵצֵא הַגּוֹי (הָעַם) הַגָּדוֹל שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ ה'.

גוֹי (עַם) שֶׁיֵּלֵךְ בְּדַרְכּוֹ, יַעֲבֹד אֶת ה', יִקְרָא בְּשֵׁמוֹ לְעֵינָי כָּל הָעַמִּים וַיִּנְחַל אֶת הָאָרֶץ.

”וַיֹּאמֶר אִבְרָהָם אֵל עֲבָדָיו זָקֵן בֵּיתוֹ” (פְּסוּק ב)

הָעֶבֶד הַמְּבֻגָּר בְּיֹתֵר בְּבֵית אִבְרָהָם הָיָה אֱלִיעֶזֶר.

אֱלִיעֶזֶר לֹא הָיָה רַק הָעֶבֶד הַגָּדוֹל בְּשָׁנִים, אֲלָא גַם חָכֵם וַיֵּרָא ה' יֹתֵר מִכָּל הָעֲבָדִים.

”הַמִּשְׁלַל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ...”

אִבְרָהָם מָנָה אֶת אֱלִיעֶזֶר לְהִיּוֹת מְמַנֶּה עַל כָּל רְכוּשׁוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה הָעֶבֶד הַנְּאֻמָּן בְּיֹתֵר.

"וַאֲשַׁבְעֶךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ

אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי

מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי..." (פסוק ג)

מִדּוּעַ רָצָה אַבְרָהָם שְׁבַנוּ לֹא יִשָּׂא אִשָּׁה מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי?

אַבְרָהָם רָצָה שְׁבַנוּ יִקַּח אִשָּׁה טוֹבַת לֵב, צְדִיקָה וִירֵאת ה'. הוּא יָדַע שֶׁהַכְּנַעֲנִים בָּאוּ מִזְרַע חָם בֶּן נֹחַ וְהֵם הָיוּ רָשָׁעִים וְאֶכְזָרִים.

מִדּוּעַ הִשְׁבִּיעַ אַבְרָהָם אֶת אֱלִיעֶזֶר, עַבְדּוֹ הַנְּאֻמָּן, הֲרִי הוּא קַיִם אֶת דְּבָרָיו תָּמִיד?

אַבְרָהָם רָצָה מְאֹד שְׁיִצְחָק בְּנוֹ יִזְכֶּה לְשֵׂאת אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ, אִשָּׁה צְדִיקַת מִמְּשַׁפְּחָתוֹ, וְכִדִּי לְהִיּוֹת בְּטוֹחַ שֶׁהָעַבְדַּד יִקַּיִם אֶת דְּבָרָיו, גַּם אִם דָּבָר זֶה לֹא יִלְךְ בְּקִלּוֹת, הִשְׁבִּיעוּ עַל כֵּךְ.

"כִּי אֵל אֲרָצִי וְאֵל מוֹלַדְתִּי תִלְדֶּךָ

וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי לְיִצְחָק" (פסוק ד)

אַבְרָהָם צִוָּה אֶת עַבְדּוֹ לְלַכֵּת אֶל אֲרָצוֹ וְאֵל מִשְׁפַּחְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיָּדַע שֶׁבְּמִשְׁפַּחְתּוֹ יִמָּצֵא אֶת הָאִשָּׁה בְּעֵלֵת הַמְּדוֹת הַטּוֹבוֹת בְּיֹתֵר וְהַמְּתַאיֶמָה לְיִצְחָק.

מה יהיה אם לא תרצה האשה ללכת עם העבד? האם יקח את יצחק לארצה?

אברהם הזהיר את העבד:

”השמר לך פן תשיב את בני שמה” (פסוק ו)

📖 "השמר" - הזהר.

אברהם הזהיר את עבדו, שלא יוציא את בנו מן הארץ שהבטיח לו ה'.

”ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי...”

ואשר נשבע לי לאמר

לזרעך אתן את הארץ הזאת

הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם”

אברהם אמר לעבדו שהוא בוטח בה' שישלח מלאך לעזר לו למצוא את האשה המתאימה לבנו, שהרי ה' הבטיח לתת לזרעו את הארץ, והבטחה זו הייתה לזרע יצחק, שאתו יכרת ה' ברית.

”וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו”

וישבע לו על הדבר הזה” (פסוק ט)

הַעֲבֹד הַנְּאֻמָּן קִבֵּל אֶת דְּבָרֵי אֲבִרְהֵם אֲדוֹנוֹ בְּרָצוֹן
וּבְאַהֲבָה, וְהוּא נִשְׁבַּע לוֹ שֶׁלֹּא יִקַּח אִשָּׁה לְיִצְחָק מִבְּנוֹת
הַכְּנַעֲנִי וְלֹא יִשְׁיב אֶת יִצְחָק לְחֶרֶן.

נִפְלְאָה הִיְתָה אַהֲבַתוֹ שֶׁל הַעֲבֹד לְאַבְרָהָם! הוּא הִיָּה
מוֹכֵן לְלָקֵחַ מִרְחֻקִים וְלַעֲבֹד מִדְּבָרוֹת, הַכֹּל כְּדֵי לַעֲשׂוֹת
אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל אֲדוֹנוֹ אֲבִרְהֵם.

הַעֲבֹד גַּם יָדַע שֶׁמְזַרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק יֵצֵא הַגּוֹי הַגָּדוֹל
שֶׁהִבְטִיחַ ה' לְאַבְרָהָם וְלִכֵּן שָׂמַח לְלָקֵחַ לְהַבְיֵא לוֹ אֶת
הָאִשָּׁה הַמֵּתְאִימָה.

”וַיִּקַּח הַעֲבֹד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִגְּמְלֵי אֲדָנָיו

וַיֵּלֶךְ וְכָל טוֹב אֲדָנָיו בִּידּוֹ” (פְּסוּק י')

הַעֲבֹד לָקַח עֲשָׂרָה גַמְלִים וְהַעֲמִיס עֲלֵיהֶם מִתְּנוֹת רַבּוֹת
וְדִבְרֵים טוֹבִים לְנַעֲרָה וְלִמְשַׁפְּחָתָהּ.

גַּמְלִים אֵלּוּ מֵיְחֻדִים הָיוּ. בַּמָּה?

גַּמְלִים אֵלּוּ, שֶׁהָיוּ גְדוֹלִים וְחֻזְקִים, הָיוּ מֵיְחֻדִים בְּכָךְ
שֶׁעַל פִּיהֶם הָיָה נִתּוֹן זָמַם.

מִדּוּעַ הִקְפִּיד אֲבִרְהֵם שֶׁפִּיהֶם שֶׁל הַגְּמְלִים יִהְיֶה זָמוּם?

אֲבִרְהֵם הָיָה טוֹב לֵב, אָהֵב אֶת הַבָּרִיּוֹת וְחָס עַל כְּבוֹדָן
וְעַל רְכוּשָׁן. הוּא נִזְהָר מְאֹד שֶׁגְּמְלָיו לֹא יֵאָכְלוּ מִשְׁדּוֹת
שֶׁל אֲחֵרִים, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חֻכְמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה:

"נִכְרִין הָיוּ מִשָּׂאֵר גְּמֻלִים, שֶׁהָיוּ יוֹצְאִין זְמוּמִין, מִפְּנֵי הַגּוֹל, שֶׁלֹּא יָרְעוּ בְּשָׂדוֹת אֲחֵרִים".

📖 "נִכְרִין" - הַכֹּל הָיוּ מִכִּירִים אוֹתָם. "זְמוּמִין" - עִם זָמַם.

"וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרָם נִהְרִים אֶל עִיר נַחֲזוֹר"

דַּרְךְ אַרְכָּה הֵלֵךְ הָעֶבֶד עַד שֶׁהִגִּיעַ לְחֶרֶן צָמָא וְעַיָּף. הוּא הוֹשִׁיב אֶת הַגְּמֻלִים לְיַד בָּאָר הַמַּיִם, בְּשָׂעָה שְׁבָנוֹת הָעִיר יוֹצְאוֹת לְשָׂאֵב מַיִם.

כִּיצַד יִמָּצָא הָעֶבֶד אֶת הָאִשָּׁה הָרְאוּיָה מִמְשַׁפַּחַת אֲבָרָהֶם, הָרֵי בָנוֹת רְבוֹת בָּאוֹת לְשָׂאֵב מַיִם?

הָעֶבֶד עָמַד וְהִתְפַּלֵּל לֵה' שִׁיעֶזֶר לוֹ בְּדַרְכּוֹ.

"וַיֹּאמֶר

ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבָרָהֶם הִקְרָה נָא לִפְנֵי הַיּוֹם" (פְּסוּק יב)

📖 "הִקְרָה" - הִזְמַן.

"וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אֲבָרָהֶם"

הָעֶבֶד בִּקֵּשׁ מֵה' שִׁיעֶזֶר לוֹ, לֹא בְזָכוֹת מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, אֲלָא רַק בְּזָכוֹת אֲבָרָהֶם.

כִּיצַד יִדַע הָעֶבֶד אֵיזוֹ אִשָּׁה רְאוּיָה לְיִצְחָק?

נֶאֱמַר:

”וְהָיָה הַנְּעֵרָה... וְאָמְרָה שְׂתָה וְגַם גְּמָלֶיךָ אֲשַׁקֶּה

אוֹתָהּ הַכֹּחֶת לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק...” (פְּסוּק יד)

הַעֲבָד בְּקֶשׁ אִשָּׁה טוֹבַת לֵב הָאוֹהֶבֶת וְשֹׂמְחָה לְגַמְלַת
חֲסָדִים. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה:

”אוֹתָהּ הוֹכַחַת – רְאוּיָה [מִתְאַיְמָה] הִיא לוֹ, שְׂתָהּ אֵל
גּוֹמְלַת חֲסָדִים וְנִדְאֵי לְהַכְנִס בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם.”

כִּיצַד יֵדַע הַעֲבָד שֶׁאִשָּׁה זֹאת – גּוֹמְלַת חֲסָדִים – תִּהְיֶה
מִמְשַׁפְּחָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְרְאוּיָה לְיִצְחָק?

הַעֲבָד הָיָה בְּטוֹחַ שֶׁהָאִשָּׁה שְׂתָהּ הִיא מוֹכֵנָה לְשֵׁאֵב מֵיָם
לוֹ וּלְכָל הַגְּמָלִים, וְנִדְאֵי הִיא מִמְשַׁפְּחָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, כִּי
מַעֲשֵׂה חֶסֶד כֹּה עֲצוּם שֶׁיֵּךְ רַק לְבֵיתוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם.

בְּנוֹסֶף, הַעֲבָד בְּטַח בְּתַפְלָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהוּא יַעֲזֹר לוֹ
וַיִּזְמַן לוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַמִּתְאַיְמָה לְיִצְחָק.

הֲאֵם הַעֲבָד הָיָה צְרִיךְ לְחַפּוֹת זְמַן רַב לִיד הַבְּאֵר?

נְאֻמָּר:

”וַיְהִי הוּא טָרַם כְּלָה לְדָבָר

וְהִנֵּה רַבָּקָה יוֹצֵאת...” (פְּסוּק טו)

ה' שָׁמַע לְתַפְלָתוֹ שֶׁל הָעֶבֶד, וְלִפְנֵי שֶׁגָּמַר לְדַבֵּר, כָּבַר
שְׁלַח לוֹ אֶת רַבְקָה.

פְּלֵא גְדוֹל זֶה מִלְמַדְנֵנוּ כַּמָּה גְדוֹלָה אֶהְבֵּת ה' לְאַבְרָהָם
וְלִיצְחָק.

”וְהִנְעִירָה טוֹבַת מְרֵאָה מְאֹד

בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה...” (פְּסוּק טו)

📖 "בְּתוֹלָה" - ל' א נְשׂוּאָה.

רַבְקָה הִיְתָה צְנוּעָה מְאֹד וְלֹא נִהְגָּה לְפִטְפֹּט עִם בְּנֵי
אָדָם, וְלָכֵן שׁוּם אָדָם לֹא הִפְרָהּ.

”וַיִּרְץ הָעֶבֶד לְקִרְאָתָהּ”

מדוע הָעֶבֶד רָץ לְקִרְאָת רַבְקָה?

הָעֶבֶד רָאָה שֶׁרַבְקָה שׁוֹאֶבֶת מִיָּם בְּזְרִיזוֹת וְלֹא
מִתְעַפֶּכֶת, כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְחַזֵּר לְבֵיתָהּ לְהֵבִיא מִיָּם.

הוא גַּם רָאָה שֶׁהִיא שׁוֹאֶבֶת בְּצִנִּיעוֹת, בְּאִפְּן שֶׁלֹּא
יִתְגַּלֶּה גּוֹפָהּ.

”וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאִינִי נָא מַעֲט מִיָּם מִבְּדָד” (פְּסוּק יז)

רַבְקָה לֹא הִתְעַפְּכָה אֶפְלוּ רָגַע אֶחָד וּמִיד עָנְתָה:

”שְׁתֵּה אֲדָנִי” (פסוק יח)

היא גם עֲנֵתָה לְעֶבֶד בְּכַבֹּד וְכִנְתָּה אוֹתוֹ ”אֲדָנִי”, וּמִיָּד
כַּאֲשֶׁר גָּמְרָה דְבָרֶיהָ מִהֲרָה לְהִשְׁקוֹתוֹ.

”וּתְמַהֵר וּתְרַד כְּדָה עַל יָדָה וּתִשְׁקָהוּ”

טוֹבֵת לֵב הִיְתָה רַבָּקָה, וְכַאֲשֶׁר רָאָתָה שֶׁהָעֶבֶד עֵינָף
וְצָמָא, חָמְלָה עָלָיו וּמִהֲרָה לְהִשְׁקוֹתוֹ.

”וּתִבֵּל לְהִשְׁקוֹתוֹ” (פסוק ט)

היא הֶחֱזִיקָה אֶת הַכַּד בְּיָדָה כְּדֵי שֶׁהָעֶבֶד הָעֵינָף לֹא
יִתְאַמֵּץ כָּלֵל.

רַבָּקָה רָצְתָה שֶׁהָעֶבֶד יִשְׁתֶּה בְּנִחַת וְלִכֵּן חִכְתָּה עַד
שִׁיִּסִּים לְשִׁתוֹת, וְאָז אָמְרָה:

”וּתְאָמַר גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשָׁאֵב עַד אִם כֵּלִי לְשִׁתֹּת”

לְרַבָּקָה הָיָה רְצוֹן עַז לְהִיטִיב גַּם עִם הַגַּמְלִים. הִיא
רָאָתָה שֶׁהַגַּמְלִים צָמָאִים מְאֹד וְאָמְרָה שֶׁהִיא תִשְׁקָה אֶת
כָּלֵם. הִיא חָמְלָה גַּם עַל הָעֶבֶד הָעֵינָף מִן הַדֶּרֶךְ, וְלֹא
רָצְתָה שִׁיעֲבֹד קֶשֶׁה כְּדֵי לְהִשְׁקוֹת אֶת גַּמְלִיו.

”וּתְמַהֵר וּתְעַר כְּדָה אֶל הַשְׁקָת”

וּתְרַץ עוֹד אֶל הַבְּאֵר לְשָׂאֵב

ותשאב לכל גמליו" (פסוק כ)

כמה גמלים היו לעבד?

עשרה, כפי שנאמר בפסוק י'.

לכמה מים זקוקים עשרה גמלים צמאים הבאים מדרך
ארצה כל כך?

עשרה גמלים צמאים זקוקים למים רבים. העבודה
היתה רבה. רבקה הזדרזה, היא רצה אל הבאר, מלאה
את כדה, מהרה ועלתה אל הגמלים, שפכה את המים
לשקת, ושוב ירדה לבאר ומלאה את כדה... כך, כד
אחר כד... פעמים רבות. זמן רב עמלה, בחריצות
ובשמחה.

האם רבקה היתה אשה מבגרת ונחזקה?

רבקה היתה נערה צעירה מאוד, אבל היא רצתה מאוד
להיטיב עם הגמלים הצמאים ועם העבד העיני, ולכן
התאמצה כדי להשקותם.

"והאיש משתאה לה..." (פסוק כא)

העבד התפעל מאוד. אשה טובת לב כזאת, חשב
בלבו, נדאי ראוייה ליצחק.

"ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות

ויקח האיש נזם זהב...

ושני צמידים על ידיה...” (פסוק כב)

מדוע נתן העבד לרבקה תכשיטים לפני שיֵדע מאיזו משפחה היא?

כאשר ראה העבד שרבקה השקתה את כל הגמלים בחריצות רבה, ידע שממשפחת אברהם היא.

רק במשפחה כזו תמצא אשה טובת לב כזו.

”ויאמר בת מי את

הגיד לי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון.

ותאמר אליו בת בתואל אנכי...

ותאמר אליו גם תבן

גם מספוא רב עמנו” (פסוקים כג-כה)

רבקה הייתה חכמה ונבונה וענתה לשתי שאלותיו של העבד לפי הסדר: קדם השיבה על השאלה הראשונה ואחר כך על האחרונה.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה:

”חכם... אומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון”.

”גם מקום ללון”

נדיבת לב היתה רבקה, ואף שהעבד בקש מקום לינה ללילה אחד, היא ענתה בשמחה שיש ”מקום ללון”, פלומר לילות רבים.

בנדיבות לבה הציעה רבקה מקום, לא רק לעבד, אלא לכל האנשים שהיו עמו.

”ויקד האיש וישתחו לה”

ירא ה' הנה העבד והודה לה' על שהזמין לו את האשה המתאימה ליצחק.

העבד אף ברך את ה' ואמר:

”... ברוך ה' אלקי אדני אברהם...”

העבד היה ענו, הוא לא התגאה שה' עזר לו בזכות עצמו אלא תלה הכל בזכות אברהם.

”אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדני”

העבד הודה לה' גם על כך שעזר לו להגיע בקלות ובמהירות למשפחת אדונו.

”ולרבקה אח ושמו לבן וירץ לבן אל האיש”

מדוע רץ לבן אל העבד?

לְבֵן, רָשַׁע הָיָה. הוּא לֹא רָץ כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת פְּנֵיו שֶׁל
הָעֶבֶד, הוּא לֹא רָצָה לְהִכְנִיס אוֹרְחִים.

אם כן מדוע הכניסו לביתו?

נאמר:

“וַיְהִי כִּרְאֵת אֶת הַנּוֹם וְאֵת הַעֲמִידִים

עַל יְדֵי אַחֲזוֹתָיו...” (פסוק ל)

לְבֵן רָאָה שֶׁהָעֶבֶד הֵבִיא עֲמוּ זָהָב, וְקִנְיָה שָׁגָם הוּא יִקְבֵּל
מִמֶּנּוּ מִתְּנוּת, וְלִכֵּן הִסְפִּים לְהִכְנִיסוֹ לְבֵיתוֹ.

“וַיָּבֵא הָאִישׁ הַבֵּיתָה וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים...” (פסוק לב)

הָעֶבֶד הִתִּיר אֶת קִשְׁרֵי הַשָּׂקִים שֶׁבָּהֶם הָיָה הָאֶכָּל שֶׁל
הַגְּמָלִים, וְכֵן הִתִּיר אֶת הַזָּמָם שֶׁהָיָה בְּפִי הַגְּמָלִים כְּדֵי
שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ מִשְׁדּוֹת זָרִים.

מִשְׁנֹכְנֵס הָעֶבֶד לְבֵית לְבֵן, שָׁמוּ לְפָנָיו אֶכָּל.

“...וַיֹּאמֶר לֹא אֶכָּל עַד אִם דְּבַרְתִּי דְּבָרִי” (פסוק לג)

מדוע לא הספיק העבד לאכול?

הָעֶבֶד הָיָה עֶבֶד נֶאֱמָן וְלֹא רָצָה לְהִתְעַסֵּק בְּשׂוּם דְּבָר
לְפָנָיו שִׁיִּסִּים אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ.

הַעֲבֹד גַּם רָאָה שְׁבַנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ שֶׁל רִבְקָה שְׂמֵחִים עַל
כֵּן שֶׁהִגִּיעַ, וְהֵבִין שְׁצַרֶיךָ לְמַהֵר וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם אֶת
רִבְקָה, לְפָנַי שְׂתִתְחַרְטוּ.

הוא הִזָּה עֲבֹדוֹ הַנְּאָמֵן בְּיֹתֵר שֶׁל אֲבִרְהָם וְרָצָה לְהַצְלִיחַ
בְּשְׁלִיחוֹתָיו. לָכֵן הוּא עָשָׂה כָּל מַאֲמָץ לְשַׁכְנַע אֶת
מִשְׁפַּחַת אֲבִרְהָם לְתֵת לוֹ אֶת רִבְקָה.

הַעֲבֹד סִפֵּר לְבְּתוּאֵל וּלְבֵן אֶת אֲשֶׁר אָרַע לוֹ בְּאֵרֵיכוֹת
רְבָה, וְנִסַּח דְּבָרָיו בְּחֻכְמָה רְבָה, כְּדֵי שֶׁיִּסְפְּמוּ לְתֵת אֶת
רִבְקָה לְיִצְחָק.

”וַיֹּאמֶר, עֲבֹד אֲבִרְהָם אָנֹכִי” (פְּסוּק לֵד)

הַעֲבֹד רָצָה שְׂיִדְעוּ שֶׁכָּל הַעֲשֶׂר אֵינָנו שְׁלוֹ אֵלָא שֶׁל
אֲבִרְהָם, שֶׁהַכֹּל הַכִּירוּ אֶת גְּדוּלְתוֹ וְכִבְדוּהוּ.

”וְהָ בֵרַךְ אֶת אֲדֹנָי מְאֹד”

וַיַּגְדֵּל וַיִּתֵּן לוֹ עֵצוֹן וּבִקְרָה וְכֹסֶף וְזָהָב

וְעַבְדָּם וְשִׁפְחָת וְגַמְלִים וְחֹמְרִים” (פְּסוּק לה)

בְּמַלְיָם אֵלּוּ רָצָה הַעֲבֹד לְסַפֵּר לָהֶם עַל עֲשָׂרוֹ הַגְּדוּל שֶׁל
אֲבִרְהָם, כִּי יֵדַע שֶׁהֵם אוֹהֲבִים כֶּסֶף וְרוֹכּוּשׁ.

”וַתֵּלֵד שָׂרָה אִשְׁתִּי אֲדֹנָי בֵּן לְאֲדֹנָי אַחֲרֵי זְקֻנָתָה”

אֲבָרְהֶם אֱהוּב גַּם עַל אֱלֹקָיו, לְכֵן נָתַן ה' לוֹ וּלְשָׂרָה
אֲשֶׁתוֹ בֵּן בְּהִיּוֹתָם זְקֵנִים.

”וַיִּתֵּן לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ”

בְּמַלְיָם אֵלּוֹ רָצָה הָעֶבֶד לְשַׁבַּח אֶת יִצְחָק וּלְהַרְאוֹת עַד
כִּמָּה הוּא אֱהוּב עַל אֲבָרְהָם.

”וַיִּשְׁבִּיעַנִי אֲדֹנָי לֵאמֹר

לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנֹת הַכְּנַעֲנִים...

אִם לֹא אֵל בֵּית אָבִי תִלְךָ...” (פְּסוּקִים לז-לח)

כָּאֵן הִרְאָה לָהֶם הָעֶבֶד עַד כִּמָּה אֲבָרְהָם מְעִרִיךְ אוֹתָם,
כְּדִי שְׁיִמָּצָא חֵן בְּעֵינֵיהֶם.

”אֲנִי טָרַם אֲכַלֶּה לְדַבֵּר אֵל לְבִי וְהִנֵּה רַבָּקָה יוֹצֵאת...”

בְּדַבָּרִים אֵלּוֹ רָצָה הָעֶבֶד לְהַרְשִׁים אוֹתָם בְּפֶלֶא שְׁעִשָּׂה
ה'. כִּךְ יָבִינּוּ שֶׁה' בָּחַר בְּרַבָּקָה לְהִיּוֹת אֲשֶׁתוֹ שֶׁל יִצְחָק.

”וַתִּמְהַר וַתּוֹרֵד בְּדָה מֵעֲלֵיהָ...”

וְאִשְׁתּוֹ וְגַם הַגְּמָלִים הַשְּׂקָתָה” (פְּסוּק מו)

כָּאֵן רָצָה הָעֶבֶד שְׁלֹכֵן וּבִתּוֹאֵל יָבִינּוּ שֶׁרַבָּקָה מִתְאַיְמָה
לְיִצְחָק - כְּמוֹ שְׁיִצְחָק בֵּן אֲבָרְהָם הוּא אִישׁ צַדִּיק, גַּם
הִיא צַדִּיקַת וְגוֹמְלַת חֲסָדִים.

“וְאָקֵד וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לָהּ...”

אֲשֶׁר הִנַּחֲנִי בְּדֶרֶךְ אֲמֹת...”

בְּמִשְׁפָּט זֶה הִסְבִּיר הָעֶבֶד שֶׁה' הִזְמִין אֶת רַבָּקָה לְיִצְחָק,
לְכֵן גַּם הֵם צְרִיכִים לְהִסְפִּים לְתֵת אֶת רַבָּקָה.

הָאֵם הַצְּלִיחַ הָעֶבֶד לְשַׁכְנַע אֶת לָבָן וּבְתוֹאֵל ?

נֹאמַר:

“וַיַּעַן לָבָן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ מַה יֵּצֵא הַדָּבָר

לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ טוֹב” (פְּסוּק נ)

הַצְּלִיחַתוֹ שֶׁל הָעֶבֶד הִיְתָה גְּדוּלָה, וְאָפְלוּ לָבָן וּבְתוֹאֵל
הַרְשָׁעִים הַבִּינוּ שֶׁה' רוֹצֵה שֶׁרַבָּקָה תִּהְיֶה אֶשְׁתּוֹ שֶׁל
יִצְחָק.

מִדּוּעַ דַּבֵּר לָבָן לְפָנָי אָבִיו? וְכִי מִתָּר לָבָן לַעֲנוֹת לְפָנָי
אָבִיו?

לָבָן הַרְשָׁע לֹא הָיָה יָרָא אֶת הוֹרָיו, וְלָכֵן קִפְּץ לְהַשִּׁיב
לְפָנָי אָבִיו.

“וַיְהִי כִּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת דְּבָרֵיהֶם

וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה לָהּ” (פְּסוּק נב)

צְדִיק הָיָה הָעֶבֶד וְהוֹדָה לָהּ פַּעַם נוֹסֶפֶת.

בפעם הראשונה הודעה לה' על שהזמין לו את האשה
שבקש.

כאן שב והודעה לה' על שבני משפחתו של אברהם
הסכימו לתת את רבקה ליצחק.

"ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה

ומגדנת נתן לאחיה ולאמה"

העבד נתן לרבקה מתנות רבות ויקרות, ולמשפחתה
נתן מפרותיה הטובים של ארץ ישראל, פרות שלא היו
כמותם בחרן.

"...ויקומו בבקר ויאמר שלחני לאדני.

ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו

ימים או עשור אחר תלך" (פסוקים נד-נה)

📖 "ימים" - שנה. "עשור" - עשרה חדשים.

כבר בבקר הספיקו לבן ואמה של רבקה להתחרט,
ורצו לעכב את רבקה.

"ויאמר אליהם אל תאחרו אתי

וה' הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני" (פסוק נו)

הַעֲבֹד רָצָה לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ בְּמַהֲירוֹת וּבְלִי
לְהִתְעַבֵּב. הוּא גַם חָשַׁשׁ שָׁמָא בִּינְתִים יִמְצָאוּ בְּנֵי
מִשְׁפַּחְתָּה סְבוֹת נֹסְפוֹת שְׁלֵא לְשַׁלַּח אֶת רַבְקָה כָּלֵל.

אַחִיָּה וְאִמָּה קָרְאוּ לְנַעֲרָה וְשָׂאֲלוּ אוֹתָהּ:

”הֲתִלְכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה” (פְּסוּק נח)

רַבְקָה עָנְתָה מִיָּד בְּשִׂמְחָה:

”אַלֶּךְ”

מִדּוּעַ הִסְפִּימָה רַבְקָה מִיָּד לְלַכֵּת עִם הָאִישׁ?

רַבְקָה הִבִּינָה שֶׁמִּשְׁפַּחַת אַבְרָהָם הִיא מִשְׁפַּחַת שְׁלֵ
צְדִיקִים וְגוֹמְלֵי חֲסִדִים, וְרָצְתָה מְאֹד לְהִנָּשֵׂא לְיִצְחָק.
לְכֹן, לְמֵרוֹת הַקָּשִׁי לַעֲזֹב אֶת הוֹרֵיהָ וּמִשְׁפַּחְתָּהּ, אָמְרָה
”אַלֶּךְ”.

כְּאֲשֶׁר רָאוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּה שֶׁרַבְקָה רוֹצָה מְאֹד לְלַכֵּת עִם
הַעֲבֹד, לֹא הִיָּתָה לָהֶם בְּרָרָה, הֵם שְׁלְחוּ אוֹתָהּ אֶתָּה
וּבְרָכוּ אוֹתָהּ:

”אַחֻתֵנוּ אֵת הִי לְאַלְפֵי רַבָּבָה”

מִמֶּךָ וּמִזֶּרְעֶךָ יֵצְאוּ אֲלֵפִים רַבִּים שֶׁל בְּנִים וּבָנוֹת.

”וַיִּירֶשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שַׁעַר שׁוֹנְאָיו”

בני בניך יכבשו את הערים של שונאייהם וישבו במקומם.

בשעת הפרדה מרבקה, הבינו הוריה ואחיה לבן, שהיא הולכת למשפחת אברהם, שזכתה לברכות גדולות ונחשבות מאת ה', ולכן ברכו אותה בברכה שנתן ה' לאברהם.

"ותקם רבקה ונערותיה

ותרבבנה על הגמלים..." (פסוק סא)

רבקה הצטרפה לעבד אברהם ובדרךם לבית אברהם צפתה למפגש עם יצחק. היא רצתה להפיר את האיש ששמעה על מעשיו הטובים ועל צדקתו הרבה.

גם יצחק צפה למפגש עם האשה שיביא העבד, אשה מתאימה ממשפחת אביו, שעמה יוכל להקים משפחה שתמשיך את דרך אביו, לעבד את ה' ולהיטיב לבריות.

נהנה סוף סוף, אחרי דרך ארוכה - הגיעה שעת הפגישה עם יצחק.

"ויצא יצחק לשוב בשדה" (פסוק סג)

באותו זמן שהעבד הגיע עם רבקה, יצחק יצא להתפלל לה' בשדה.

בשעת התפלה היו פניו של יצחק מאירות כמלאך ה',
וידיו היו פרושות לשמים.

"ותשא רבקה את עיניה

והתרא את יצחק ותפל מעל הגמל" (פסוק סד)

מדוע הפילה רבקה את עצמה מעל הגמל?

רבקה התפעלה מצדקותו וקדושתו של יצחק, היא
הפילה את עצמה מהגמל מרב בוששה וצניעות.

"ותאמר אל העבד

מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו" (פסוק סה)

רבקה שאלה את העבד מיהו האיש ההולך ומתקרב
אליהם, כי לא ראתה אדם כזה אף פעם.

"ויאמר העבד הוא אדני, ותקח הצעיר ותתכס"

**מדוע כסתה רבקה את פניה כאשר נודע לה שזהו
יצחק?**

רבקה כסתה את פניה מפני שהתבישה מיצחק.

"ויספר העבד ליצחק

את כל הדברים אשר עשה" (פסוק סו)

הַעֲבֹד סֵפֶר לְיִצְחָק אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה בְּדַרְךְךָ.

הוא ספר על תפלתו ליד הבאר, על הנס הגדול שעשה עמו ה' שזמן לו את רבקה עוד לפני שכלה תפלתו, על צניעותה, חריצותה וטוב לבה של רבקה, שרצה בשמחה פעמים רבות לבאר והשקתה אותו ואת כל הגמלים, על לבן ובתואל שנאלצו להודות שמה' יצא הדבר ועל הסכמתם לשלח את רבקה אף שלא רצו.

הַעֲבֹד סֵפֶר לְיִצְחָק דְּבָרִים אֱלוֹהִים כְּדֵי לְהִרְאוֹת לוֹ שֶׁה' הַכֵּין לוֹ אִשָּׁה זו.

”וַיְבִיאָהּ יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ...” (פסוק 10)

כְּאֲשֶׁר הִבִּיא יִצְחָק אֶת רַבֵּקָה לְאֵהָל שָׂרָה אִמּוֹ וַנִּשְׂאָהּ לְאִשָּׁה, רָאָה שֶׁהִיא צַדִּיקַת כְּמוֹ שָׂרָה אִמּוֹ וּמַעֲשֵׂיהָ טוֹבִים כְּמוֹ מַעֲשֵׂי אִמּוֹ, וּבְכַךְ הִתְנַחֵם עַל מוֹת אִמּוֹ.

מה היו מעשיה של רבקה באהל?

רבקה התנהגה בדיוק כמו שרה: פתחה את דלתות האהל לרוחה, דאגה לכל מחסורם של האורחים בשמחה ובזריזות, למדה את הנשים לעבד את ה' ולהתפלל אליו ועוד מעשים טובים, כמו שרה אמנו.

לכבודה החזיר ה' את הנסים שהיו באהל שרה - שוב דלק הגר מערב שבת לערב שבת, העסה היתה שוב מברכת וטעימה, והענן שב ושכן מעל האהל.

ביאורי מלים

- בא בימים - מאריך ימים
- ת' אבה - תסכים
- נחני - הובילני
- ונקית משבועתי - תהיה פטור מן השבועה
- כ'ה - פך
- ויפתח - התיר קשרים
- אלה - שבועה
- ויברך (את הגמלים) - הושיב את הגמלים על ברפיהם
- עלמה - נערה
- מגדנות - עוגות ופרות טובים
- עין המים - מעין
- מינקת - אשה מיניקה
- הוכחת - הכנת
- רבבה - עשרת אלפים
- כלה - גמר
- שער שונאיו - עיר אויביו
- הגמיאיני - השקיני
- לשוח - להתפלל
- ותער - שפכה
- לפנות ערב - בסוף היום, לפני ששוקעת השמש
- משתאה - מתפלא
- מחריש - שותק
- הלזה - הזדה
- מספוא - אכל לבהמות
- להתנחם - להפסיק להתאבל
- חסדו ואמתו - טובותיו

מקורות לפרק כד

פסוק א: רצונו של אברהם בזיווג שממנו יצא הגוי הגדול שהוכטח לו - בעל הליקוטים (בחומש "רב פנינים"): "כי כל רכושו אינו כדאי נגד זיווגו של בנו, יען כי כל בית ישראל נשען על זיווג זה, שיוולדו מהם בנים צדיקים עובדי ה', מקבלי התורה, יורשי הארץ אשר אליהם יקיים ה' שבועתו והבטחתו לאברהם לתת את הארץ לזרעו אחריו".
חכמתו של העבד - מסכת יומא (כח ע"ב): "שדולה ומשקה מתורתו של רבו (אברהם) לאחרים".

פסוק ב: עבדו של אברהם, זקן ביתו, הוא אליעזר - על פי תרגום יונתן בן עוזיאל.

פסוק ג: רשעת בנות כנען - דרשות הר"ן (דרוש חמישי): "מאשר היו בנות כנען מוטבעים בתכונות רעות, היו בוחרים האבות להתרחק מהם... כשנאה וקנאה והאכזריות ורכילות ודומיהם".
השבעת העבד מפני רצונו העז של אברהם בקיום הדבר - בעל הליקוטים (בחומש "רב פנינים") שם: "כי כל כך היה אברהם ירא וחרד על זיווג זה, אף שאליעזר היה עבדו נאמן ביתו... עם כל זה על לקיחת האשה לבנו לא רצה להאמינו בלא שבועה".

פסוק ד: בטחונו של אברהם שהאשה המתאימה ליצחק תהיה רק מארץ מולדתו וממשפחתו - מדרש רבה (נט, ח): "חטא דקרתך זונני זרע מנהוין". ופירש רש"י: "חטים שבמקומך רעים, אף על פי כן זרע מהן, אפשר שיהפכו ויהיו טובים, כך אמר אברהם: 'כי אל ארצי תלך'... מוטב אתערב בהן ולא באחרים, אפשר יצא מהן בן צדיק". ובעל מתנות כהונה על מדרש רבה שם כתב: "שהם קרובים להצליח לזרע קודש".

פסוק י': גמלי אברהם היו זמומים - רש"י (על פי בראשית רבה נט, יא).

פסוק יד': האשה הראויה להנשא ליצחק היא אשה גומלת חסדים - רש"י: "ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכדאי להכנס בביתו של אברהם".

העבד היה בטוח שאשה טובת לב זו היא ממשפחת אברהם - אבן עזרא: "והעבד חשב בלבו כי אין עם נדיב כמו משפחת אדוניו".

פסוק טז': "ואיש לא ידעה" - לא הכירה - רס"ג: "אין איש מכירה (מרוב צניעותה)".

פסוק יז': סיבת ריצת העבד לקראת רבקה - א. כי ראה ששאבה בוריות ולא התעכבה - עקדת יצחק: "העיד הכתוב כי לא פנה לבה אל דברי הבטלה, כמשפט הנערות אשר כגילה, רק שמיהרה לעשות שליחותה, כי בהגיעה לשם ירדה העינה ותמלא כדה ותעלה בוריות ותלך לדרכה".
ב. כי ראה שהיא צנועה - הנצי"ב: "ראה שהיא לא שחה (מתכופפת) לשאוב ככל השואבות, שזה אינו דרך צניעות... אלא ירדה לתוך העין ותעל".

פסוק יח': דאגת רבקה לעבד שלא יתאמץ - אור החיים: "כדי שלא יטרח הוא בשאת הכד לשתות".

פסוק טט': דאגת רבקה שהעבד ישתה בנחת - אור החיים: "טעם שלא אמרה תכף מיד - גם לגמליך אשאב... שאם היתה מקדמת לומר גם לגמליך קודם שישתה הוא, יש מקום לו למהר (בשתייתו כדי) להקל טורחה, כיון שעוד לה טירחת הגמלים, מה שאין כן קודם שהודיעו, יחשוב כי הוא זה כל הטורח וישתה כחפצו לאט לאט".

פסוק כ: מאמציה של רבקה למרות גילה הצעיר - צרור המור: "כאשר ראה נערה קטנה טובת מראה ובעלת שכל ונתלבשה בעוז וגבורה להשקות עשרה גמלים יגיעים מטורח הדרך... עד ששבעו כולם, כאילו היתה בת עשרים...". אברבנאל: "שהוא דבר זר וקשה לתת עמל וטורח כזה לנערה קטנה ושעם כל זה יגבר עליה שלימות המידות כל כך שלא תחוש לעמלה ויקל בעיניה להיטיב לאיש אשר לא ידעה".

פסוק כא: השתאות העבד מטוב לבה - אברבנאל: "שהיה נבהל מחריצות ודעת ונדיבות".

פסוק כב: בטחונו של העבד שרבקה היא ממשפחת אברהם - א. אי אפשר שתמצא אשה כזאת רק ממשפחת אברהם - אבן עזרא (מובא בפסוק יד). ב. העבד הבין שה' עזר לאברהם - רש"י: "לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם, שהצליח הקדוש ברוך הוא דרכו".

פסוק כד: חכמתה של רבקה שענתה לפי הסדר - על פי מסכת אבות (פרק ה, משנה ז).

נדיבות לבה של רבקה - רש"י (על פי בראשית רבה ס, ו): "ללין - לינה אחת... והיא אמרה 'ללון' - כמה לינות".

נדיבותה גם כלפי אנשי העבד - ספורנו: "גם מקום ללון - בעדך ובעד אנשיך".

פסוק כו: חובת ההודיה לה' - רלב"ג: "שראו לאדם שיכוננו (שיתקיימו) מחשבותיו ויצליחו ענייניו, שיודה לשם יתעלה אשר הכל מאיתו... ולזה תמצא שנתן אליעזר שבח והודאה לשם על הטוב אשר גמל לאברהם בזה הענין".

פסוק כז: ענוותנותו של העבד - מדרש הגדול: "תלה הגדולה בבעליה (באברהם)". וכן בצרור המור: "ותלה הדבר בזכות אדוניו ולא בהשתדלותו".

פסוק כט: ריצת לבן בשביל ממון - רש"י: "וירץ - למה רץ ועל מה רץ? ויהי כראות את הנזם' אמר: 'עשיר הוא זה', ונתן עיניו בממון".

פסוק לב: "ויפתח" - התרת קשרי השקים - רשב"ם: "התיר חבישתם". התרת הזמם - רש"י: "התיר זמם שלהם, שהיה סותם את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות אחרים".

פסוק לג: סירובו של העבד לאכול - א. העבד רצה להזדרז ולסיים את שליחותו - רלב"ג: "שראוי לאדם שלא יתעצל במה שיכוון אליו (במשימתו), אבל ראוי שישתדל בהגעתו בחריצות ובזריזות". ב. ניצול ההזדמנות שנוצרה - עקדת יצחק: "יכוון לעשות מעשהו בעוד חיבת ביאתו חדשה לשם, שמא תתקרר דעתם אחר כך, כמו שהיה...".

פסוק לח: הערכת אברהם למשפחתו - אברבנאל: "שינה העבד ואמר, 'אל בית אבי תלך ואל משפחתי', כדי שיחשבו שהיה אברהם חפץ מאד בקרבתם".

פסוק נ: רשעותו של לבן - רש"י: "ויען לבן ובתואל - רשע היה (לבן) וקפץ להשיב לפני אביו".

פסוק נג: שבחה של הארץ - רש"י: "ומגדנות - לשון 'מגדים', שהביא עמו מיני פירות של ארץ ישראל".

פסוק נח: הסכמתה המהירה של רבקה למרות הקושי שבפרידה - רלב"ג: "אמרה להם שכבר תלך עמו, ולא יקשה בעינייה הפרידה מבית אביה".

פסוק ס: הכרת לבן ואמה במעלתו של אברהם - על פי רש"י: "את זרעך תקבלו אותה ברכה, שנאמר לאברהם בהר המוריה 'הרבה ארבה את זרעך' וגו', יהי רצון שיהא אותו הזרע ממך ולא מאשה אחרת".

פסוק סב: תפילת יצחק על הזיווג - צרור המור: "...ולהתפלל לפניו שיצליח ה' דרך אליעזר". והכלי יקר כתב: "כי מסתמא התפלל יצחק על הזיווג בעוד היות אליעזר בדרך".

פסוק סג: תפילת יצחק בשדה - רש"י: "לשוח - לשון תפילה, כמו - 'ישפוך שיחו'".

פריסת ידי יצחק בתפילה - בראשית רבה (ס, טו): "צפת (הביטה רבקה וראתה) שידו שטוחה בתפילה".

יצחק נראה לרבקה כמלאך - הנצי"ב (בפסוק הבא): "ותרא את יצחק - בעודו עומד ומתפלל, והיה אז כמלאך אלוקים נורא מאד".

פסוק סד: הפלת רבקה עצמה מהגמל - רש"י: "השמיטה עצמה לארץ".

פסוק סה: התפעלות רבקה מיצחק - בעל הליקוטים (בחומש "רב פנינים"): "מאור קדושת השכינה אשר הופיעה על פניו נבהלה רבקה, כי אדם כזה לא ראתה מעולם".

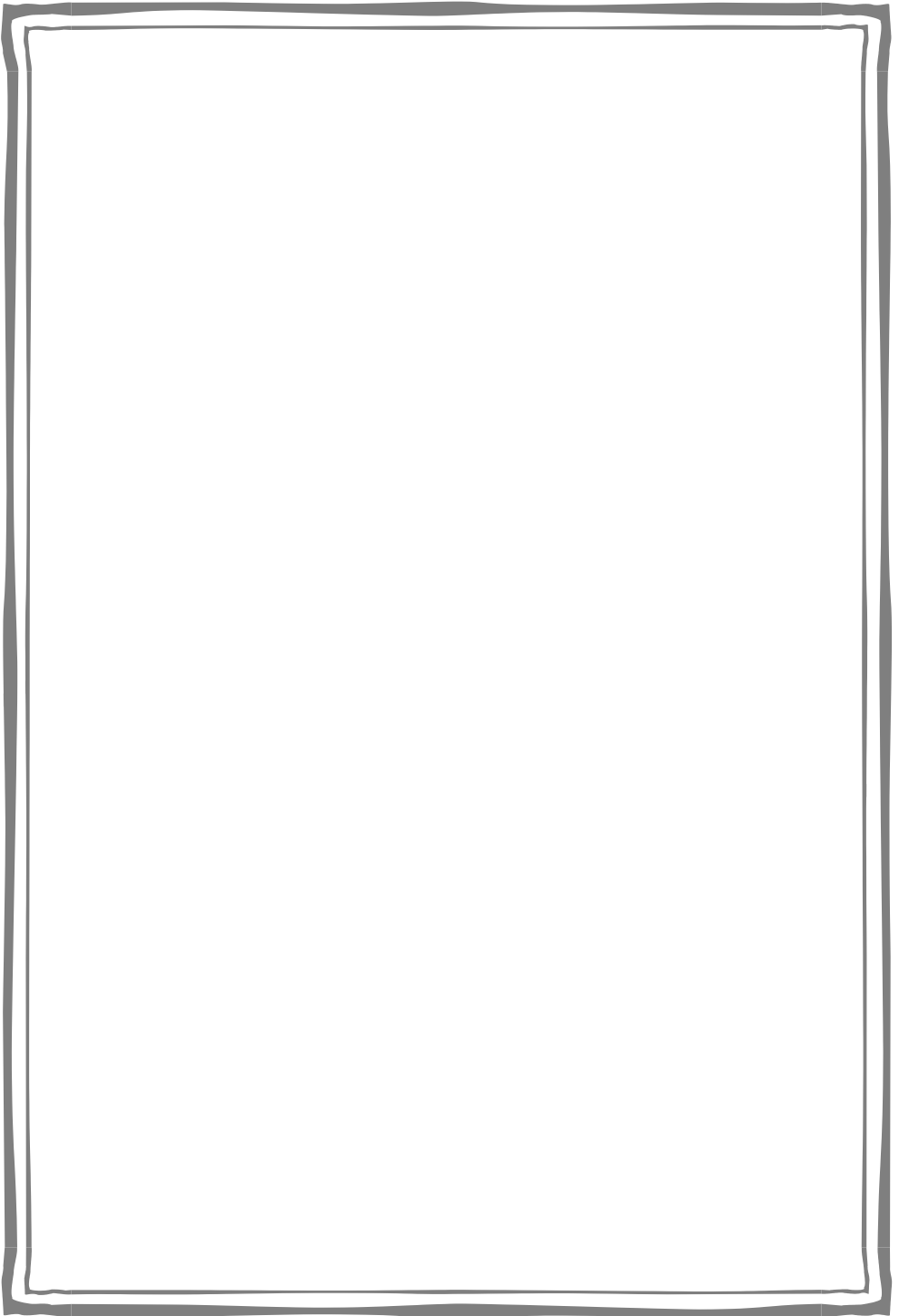
כסוי פני רבקה בצעיף מרוב בושה - בעל הליקוטים (בחומש "רב פנינים") שם: "כסתה פניה בצעיף לבל יראה פניה מפני הבושה, כי הרגישה כי מעלתו מאד רמה ונעלה ממעלתה".

פסוק סו: סיפור העבד ליצחק - א. סיפור על הניסים - רש"י: "גילה לו ניסים שנעשו לו, שקפצה לו הארץ ושנזדמנה לו רבקה בתפלתו".
ב. סיפור על מעשיו - רבנו בחיי: "יכלול... והקישוטים שנתן לרבקה בדרך, והמנות שנתן לה ולאחיה ולאמה בבית".

טעם סיפור העבד ליצחק - א. להראות לו שרבקה מיועדת לו מאת ה' - רשב"ם: "להודיע ניסים שנעשו לו, לדעת כי בת מזלו היא". ב. לספור ליצחק על גדולת מידותיה - הנצי"ב: "בזה הודיע דרך אגב כמה היא כלה נאה וחסודה, וראה בה מדת צניעות ואהבת חסד עד להפליא".

פסוק סז: הדמיון בין רבקה לשרה - רש"י: "ויביאה האהלה, והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו: שכל זמן ששרה קיימת, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האוהל, ומשמתה (שרה), פסקו, וכשבאה רבקה, חזרו".

אהבת יצחק לרבקה בגלל צדקותה - רמב"ן: "ולכן הזכיר האהבה, כי מפני צדקתה וכשרון מעשיה אהבה וניחם בה".

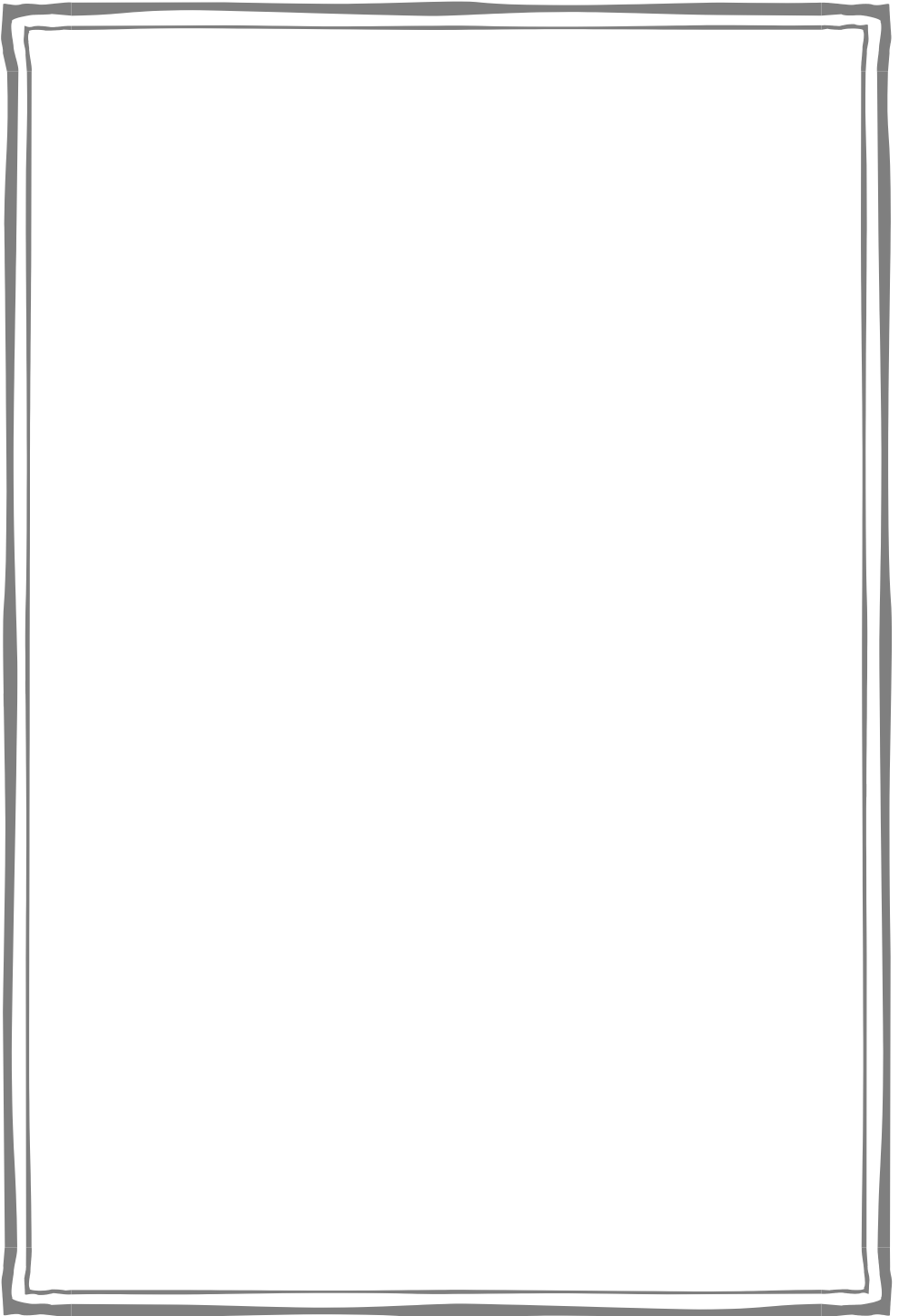

פרק כה

(פסוקים א-יח)

הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת

בְּחַיֵּי אַבְרָהָם

הַשְׁנוּיִם הָאַחֲרוֹנוֹת בְּחַיֵּי אַבְרָהָם

(פָּרָק כה, פְּסוּקִים א-יח)

"וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׁמָהּ קַטּוּרָה" (פְּסוּק א)

לְאַחַר פְּטִירַת שָׂרָה, נִשְׂא אַבְרָהָם אֶת קַטּוּרָה לְאִשָּׁה מִפְּנֵי שָׂרָא שֶׁהִיא אִשָּׁה טוֹבָה וַיֵּרָאֵת ה' וַמַּעֲשִׂיהָ נְאִים.

"וַתֵּלֵד לוֹ אֶת זְמָרָן..." (פְּסוּק ב)

אַבְרָהָם הִתְאַמֵּץ לְלַמֵּד גַּם אֶת בְּנָיו אֵלּוּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וּלְהִיטִיב עִם אֲחֵרִים.

הָאֵם נָתַן אַבְרָהָם לְבְנָיו אֵלּוּ אֶת רְכוּשׁוֹ?

נֶאֱמַר:

"וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק" (פְּסוּק ה)

אַבְרָהָם זָכַר אֶת דְּבָרֵי ה' שֶׁיִּצְחָק יִהְיֶה בְּנוֹ הָעֶקֶרִי: "כִּי בְיִצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע" (כא, יב), וְאֵת דְּבָרֵי ה' שֶׁיִּכְרַת עִם יִצְחָק בְּרִית, כְּפִי שֶׁאָמַר לוֹ: "וְאֵת בְּרִיתִי אֲקִים אֶת יִצְחָק" (יז-כא), וְאֵת הַבְּטָחַת ה' שֶׁהוּא יִירֶשׁ אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ: "כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמַּעַיֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ" (טו-ד), וְעַל כֵּן נָתַן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק.

אף שאבְרָהָם אָהב מְאֹד אֶת יִצְחָק שְׁנוֹלָד לוֹ מִשְׂרָה
אֲשֶׁתוֹ לְעֵת זְקֻנוֹתָם וְנָתַן לוֹ אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ, הוּא נָתַן
מִתְּנוּת גַּם לְבָנָיו שְׁנוֹלָדוֹ מִקְטוֹרָה.

”וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חָיָה

מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים” (פְּסוּק 2)

ה' נָתַן לְאַבְרָהָם חַיִּים אַרְבָּים. בְּאוֹתָן שָׁנִים עָשָׂה
אַבְרָהָם אֲבִינוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים רַבִּים.

טוֹב לְבוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה לְפָלֵא. אֶהְבֵּתוֹ לְבְרִיּוֹת
וְרַחֲמָנוּתוֹ עָלֵיהֶן הָיוּ גְדוֹלוֹת מְאֹד.

הוּא הִרְבֵּה לְהִיטִיב עִם הַבְּרִיּוֹת, נָתַן בְּנִדְיבוֹת מְרְכוּשׁוֹ
לְאַחֵרִים, כָּל מַעֲשָׂיו עָשָׂה בְּשִׂמְחָה וּבְזִרְיוֹת, שָׁמַע
בְּקוֹל ה' וְעָמַד בְּכָל הַנְּסִיווֹת שֶׁנִּסָּה אוֹתוֹ ה'.

אַבְרָהָם נִהְגָּ בְּעֲנֻנָּה וְהִחְשִׁיב עַצְמוֹ כְּעַפְרָן וְאֶפְרָי. אֶהְבֵּתוֹ
לְאַרְצֵן הָיְתָה גְדוֹלָה, וְהָיָה מוֹכֵן לְשֵׁלִם כָּל סְכוּם
בְּשִׁבְלָה לְקַבּוּרַת שָׂרָה.

אֲנָשִׁים רַבִּים הִתְבַּיְשׁוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְהִתְחַרְטוּ
עָלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת טוֹבוֹ וְצַדִּיקוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם,
וְהִשְׁתַּדְּלוּ אִף הֵם לְלַכֵּת בְּדַרְכּוֹ.

אַלפִּים וּרְבֻבוֹת לְמַדּוֹ מִמֶּנּוּ יֵרָאֵת ה' וְהַפְּסִיקוּ לְעִבּוֹד
אֱלִילִים. יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כְּבִדּוּהוּ מְאֹד וְקָרְאוּ לוֹ: "נְשִׂיא
אֱלִקים".

אֲבָרְהָם זָכָה לְהִיּוֹת נָבִיא גָדוֹל - פְּעָמִים רַבּוֹת ה' נִגְלָה
אֵלָיו.

ה' קָרָא לוֹ "יֵרָא אֱלִקים" וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר בְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ
"הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנָקִים" (יד, טו).

בְּזִכּוֹת מְדוּתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים בְּרַךְ אוֹתוֹ ה' בְּכָל, הַגֵּן
עָלְיוֹ מְכָל אוֹיְבָיו, שָׁמַע לְתַפְלוּתָיו וּנְתַן בְּלֵב הַבְּרִיּוֹת
וְאֵף בְּלִבָּם שֶׁל מְלָכִים לְכַבְּדוֹ.

בְּאַבְרָהָם בָּחַר ה' לְהִיּוֹת לוֹ לְאֵלִקים, לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו,
לָהֶם יִתֵּן ה' אֶת תּוֹרָתוֹ, וְלָהֶם יִנְחִיל אֶת אֲרָצוֹ.

"וַיִּגְוַע וַיָּמָת אֲבָרְהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה" (פְּסוּק ח)

אָבֵל גָּדוֹל הָיָה בְּעוֹלָם עִם מוֹתוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם.
כָּל הַבְּרִיּוֹת הִצְטַעְרוּ - אֲנָשִׁים, נְשִׁים וְטָף, וְאֶפְלוּ עוֹבְדֵי
אֱלִילִים.

כָּל גְּדוּלֵי הָאוֹמוֹת בָּאוּ לְלוֹנֶה, עָמְדוּ בְּשׁוֹרָה וְאָמְרוּ:

"אוֹי לוֹ לְעוֹלָם שֶׁאֵבֵד מִנְהִיגוֹ, וְאוֹי לָהּ לְסָפִינָה
שֶׁאֵבֵדָה קְבַרְנִיטָה".

📖 **"סָפִינָה" - אֲנִיָּה. "קְבַרְנִיט" - רַב חוּבֵל, מִנְהִיג הָאֲנִיָּה.**

”זקן ושבע...”

במה היה אברהם שבע ?

אברהם היה שבע בשנים - הוא חי שנים רבות, וכן היה שבע מכל הטוב שנתן לו ה' כשברך אותו בכל.

ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו” (פסוק ט)

בסוף ימיו הבין ישמעאל שיצחק אָחיו טוב ממנו, ולכן כבדו ללכת ראשון בלילה.

איך לומדים זאת מן הפסוק ?

ישמעאל היה מבגד מיצחק, ומדוע הזכר שמו בפסוק לאחר יצחק ולא לפניו ?

דבר זה בא ללמדנו שישמעאל נתן כבוד ליצחק.

”אל מערת המכפלה

אל שדה עפרון בן עחר החתי...”

בקבורת אברהם במערת המכפלה קימו בניו את רצונו העז להקבר עם שרה אשתו.

מי היה יכול לנחם את יצחק אחרי מות אביו ?

נאמר :

”וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ...” (פסוק יא)

ה' הוא שָׁנַח אֶת יִצְחָק וַיְבָרְכֵהוּ אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם.

”וַאֲלֵה תוֹלְדוֹת יִשְׁמָעֵאל” (פסוק יב)

הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת עַל תּוֹלְדוֹת יִשְׁמָעֵאל בְּקִצּוֹר, אֵף עַל פִּי שְׁהִיוּ לוֹ בְּנִים שְׁהִיוּ נְשִׂאִים חֲשׂוּבִים וְנִלְחָמוּ מִלְחָמוֹת רַבּוֹת, מִפְּנֵי שִׁיִּצְחָק הָיָה עָקֵר וְרָעוּ שֶׁל אַבְרָהָם וְלֹא יִשְׁמָעֵאל.

”אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל...”

שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים לְאַמְתָּם”

פְּסוּק זֶה נִכְתָּב לְכַבּוֹדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁה' קִיַּם אֶת הַבְּטָחָתוֹ לְאַבְרָהָם לְהִרְבּוֹת גַּם אֶת זְרַעוֹ שֶׁל יִשְׁמָעֵאל.

בְּאוּרֵי מַלִּים

חֲצֵר - עִיר שְׂאִינָה מִקְפַּת חוּמָה

וַיְגֹעַ - מֵת

טִירָה - עִיר מִקְפַּת חוּמָה

שִׁיבָה - זְקֵנָה

וַיִּשְׁכְּנוּ - גָּרוּ

תּוֹלְדוֹת - יְלָדִים שְׂנוּלְדוּ

מקורות לפרק כה (פסוקים א-יח)

פסוק א: קטורה איננה הגר - אבן עזרא: "איננה הגר, כי כתוב 'ולבני הפלגשים נתן אברהם...'".

פסוק ב: אברהם לימד את בני קטורה ללכת בדרך ה' - על פי פרק יח, פסוק יט: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". ליקוטי אנשי שם (להלן כא, ט): "וידוע דאברהם היה מוכיח תמיד לבניו לשמור תורה ומצוות והדריכם בדרך הישר, כמו שכתוב: 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו' וגו'".

פסוק ה: נתינת כל הרכוש ליצחק - א. בגלל אהבת אברהם ליצחק - אברבנאל: "להראות את יצחק שאהבת עולם אהבו". ב. מפני שאברהם ידע שיצחק עיקר זרעו - שם בהמשך: "ושהאמין בה' שבו יקרא לו זרע... שנתן את כל אשר לו אלא ליצחק להיותו עיקר ביתו ועיקר זרעו ויורש הבטחותיו".

פסוק ז: מידותיו ומעשיו של אברהם - פסוקי התורה והמפרשים שהזכרנו לעיל, כל אחד במקומו.
כינויו של אברהם "האדם הגדול בענקים" - רש"י בספר יהושע (יד, טו).

פסוק ח: "שבע" - שני פירושים - א. שבע בימים - אונקלוס: "ושבע יומין". ב. שבע בכל טוב - תרגום יונתן: "ושבע כל טובא". וכן ברמב"ן: "שראה כל משאלות לבו, ושבע כל טובה... שבע ימים ועושר וכבוד".

עמידת גדולי האומות בשורה באבלם על אברהם - בבא בתרא (צא ע"א) - ע"ב): "אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל גדולי

אומות העולם בשורה ואמרו: 'אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבדה קברניטה'."

האבל הגדול על אברהם - ספר הישר (עמ' 70 בהוצאת אלתר-ברגמן):
"ויהי כאשר שמעו כל יושבי הארץ כי מת אברהם ויבואו כולם עם מלכיהם ושריהם וכל אנשיהם לקבור את אברהם... ויבכו כל יושבי כנען וכל יודעי אברהם שנה תמימה ויספרו עליו אנשים ונשים. וגם כל הילדים הקטנים וכל יושבי הארץ בכו... כי היה אברהם טוב עם כולם, וכי היה ישר עם אלוקים ועם אנשים, ולא קם עוד ירא אלוקים כאברהם אשר ירא את אלוקים מנעוריו".

פסוק ט: ישמעאל כיבד את יצחק - רש"י: "מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליך את יצחק לפניו". והנצי"ב כתב: "ורבותינו למדו מזה, שישמעאל עשה תשובה וקבל עליו, שבמקום שנוגע לכבודו של יצחק אבינו אינו כבן".

קיום רצונו של אברהם בקבורתו במערת המכפלה - עקדת יצחק: "אמר כי בהסכמת שניהם קובר אברהם עם שרה אשתו במקום ההוא הנבחר".